

ИСТОРИЈСКИ АТЛАС ЈЕДИНИЦЕ

Спомен-соба Мешовите артиљеријске бригаде представља спону између артиљерије каква је била у време стварања и српске артиљерије данас. Она је посвећена свим артиљерцима и артиљеријским јединицама који су у прошлости на било који начин дали допринос развоју артиљерије или успеху српске војске у биткама, које су пресудно утицале на коначни исход ратова", рекао је мајор Славиша Врбић, референт за односе с јавношћу у тој бригади, чијом заслугом је спомен-соба настала, и који о њој радо прича свима који посете јединицу. Испричао ју је и нашој екипи.

Од трешњиног топа

А прича о артиљерији на простору Србије почиње у 15. веку и везује се за деспота Ђурађа Бранковића, који је ради заштите Смедеревске твр-

ђаве из Дубровника увезао топове ливене у бронзи. Не постоји реплика топова из тог периода, али се у спомен-соби чува једно ђуле као подсетник на доба у коме су се рађале српске тобције.

У делу спомен-собе посвећеном 19. веку и српским устаницима изложена је реплика Карађорђевог топа. То занимљиво оруђе, направљено од трешњиног дрвета, коришћено је у биткама за време Првог српског устанка.

За артиљерију на овим просторима значајно је постојање Тополивнице, која је до средине 19. века била у Београду, а после се због безбедносних разлога и на захтев српске војне команде сели у Крагујевац, колевку српске индустрије. У тај град, на молбу Главне војне управе, а уз одобрење француског цара Наполеона Трећег, 1853. године долази Шарл Лубрије и почиње ливење топова.

СПОМЕН-СОБА МЕШОВИТЕ Артиљеријске бригаде

Спомен-соба ове бригаде, која се налази у Касарни „Мија Станимировић“, другачија је од осталих. Посвећена је свим артиљеријским јединицама које су постојале на простору Србије, али и појединцима заслужним за развој тог рода у нашој земљи. И шире, она је историјски атлас артиљерије још из 15. века.

Наредне три деценије Србија производи топове који су били у рангу водећих сила, а пред крај 19. века, уз домаће топове, увезене су и прве батерије пољске и брдске артиљерије из Француске.

Српска војска није узимала без резерве све што јој је пружано. Оруђа су тестирана пре увођења у употребу. Остало је забележено да су српски војници како би тестирали точкове новог оруђа, топове закачили за коњску запрегу, а затим би их вукли по железничким шинама, не би ли установили да ли могу да издрже транспорт до бојног поља.

Значај артиљерије у српско-турским ратовима

Посебан значај српске артиљерије био је у српско-турским ратовима.

Из тог периода истиче се битка на Шуматовцу, када су са српском војском ратовали и руски добровољци. Успеси у овим биткама инспирисали су руске класике за компоновање Словенског марша, односно лика Вронског у чувеном Толстојевом роману „Ана Карењина“.

Део спомен-собе посвећен је школовању артиљеријског кадра, које започиње у 19. веку, и настанку Артиљеријске школе. Најсветлије артиљеријске узданице који су завршили ту школу биле су тројица од четворо српских војвода. То су војвода Радомир Путник, који је касније постао начелник штаба српске војске, војвода Степа Степановић и војвода Живојин Мишић.

Почетак 20. века обележило је и увођење верске службе у артиљерији. У Службеном војном листу од 15. јула 1901. према старом календару објављено је: „Према највишем решењу Први Брдски артиљеријски пук славиће 17. јула ове године у Алексинцу на дан Огњене Марије своју славу као успомену на дан када је Брдска артиљерија установљена.“ Од 2016. године нишки артиљеријци обележавају ову славу.

Данас, одмах поред улаза у богослужбени простор стоји спомен-табла, на којој се налази списак имена свих погинулих војника и војних обвезника данашње Артиљеријске бригаде, али и њених претеча.

Онима који посете спомен-собу мајор Врбић радо прича о бици о којој артиљеријци с поносом говоре – Кумановској, која је трајала 24 сата и током које је заплешено 150 турских топова. Ипак, највише пажње посвећује Првом светском рату. Пред Колубарску битку Тополивница у Крагујевцу морала је, због погрешне савезничке испоруке, да преправља свако артиљеријско зрно.

То време има и своје хероје. Наредник Љубо Главинић оглушио се о наредбу војводе Степе Степановића да се преко албанских планина не носи артиљеријско оруђе и, ипак, понео свој топ. Из њега је чак и дејствовао након што му је шиптарска заседа убила војника. Војвода Степа га је за то казнио, али је по доласку војводе Мишића на чело српске војске, за показано херојство, унапређен и одликован Карађорђевог звездом.

Најсјајнији датум српске артиљерије у Првом светском рату био је 14. септембра 1918, када је почела припрема за пробој Солунског фронта. Тада су српска и савезничка артиљерија 24 сата дејствовале на непријатељске положаје и тако омогућиле коначно ослобађање Србије и краја рата. Данас се тај дан слави као Дан артиљерије и Дан Мешовите артиљеријске бригаде.

Спомен-соба Мешовите артиљеријске бригаде припремана је више година. Поред историјских докумената, фотографија и слика везаних за историју артиљерије, посебну пажњу привлаче бројне реплике оруђа. Део поставке чине и униформе. Може се видети униформа артиљеријског капетана прве класе из Првог светског рата. Њен оковратник је црн, испод златне подлоге на чиновима је такође црна боја, као и по средини рукава. Ту је и униформа капетана НОВЈ из Другог светског рата.

Међу експонатима налази се и реплика ратне заставе Мешовите артиљеријске бригаде, додељена 2006. године приликом њеног формирања, а чији се оригинал чува у Војним музеју.

Спомен-соба није окренута само историји и великим делима учињеним током ратова, већ она слави и помиње сва она дела везана за садашњост јединице. У њој су изложене фотографије које одсликавају рад Бригаде у све три мисије, попут артиљеријских бојних гађања, ангажовања у мултинационалним операцијама и цивилно-војна сарадња.

Своје место у историјском атласу јединице има и 2011. година, када је чак 67 припадника Мешовите артиљеријске бригаде потписало доноску картицу. ■

Тијана ГУБЕРИНИЋ

